MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tas-27 ta' Jannar, 2005

Citazzjoni Numru. 207/2003

Rosaria *sive* Lucy Bonnici

vs

Mario Bonnici

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 27 ta' Frar 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-partijiet izzewgu fit-8 ta' Novembru 1980 u minn dan iz-zwieg kellhom zewgt (2) itfal, Natasha u Clint; u

Illi ghal dan iz-zwieg il-konvenut ta l-kunsens tieghu ghall-kuntratt taz-zwieg bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali, jew ohrajn tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg,

izda ghamel dan bi skop unikament qarrieqi kif ser jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawza; u

Illi l-kunsens tal-konvenut ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga tieghu u jew b'anomalija psikologika serja li jaghmilha mpossibbli ghall-konvenut li jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddeciedi u tiddikjara ghar-ragunijiet premessi li z-zwieg bejn il-partijiet huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut ngunt in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 3 tal-process;

Rat id-digriet affidavit moghti lill-attrici fl-24 ta' Marzu 2003 fejn il-Qorti pprefiggietilha terminu ta' sittin (60) gurnata sabiex tipprezenta x-xhieda kollha taghha producibbli bil-procedura ta' l-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur taghha.

Rat in-nota ta' l-attrici tas-16 ta' Mejju 2003 fejn permezz taghha esebiet l-affidavit taghha stess.

Rat il-verbal tas-seduta tat-28 ta' Mejju 2003 fejn il-Qorti estendiet it-terminu ghall-prezentata ta' l-affidavits attrici b'hamsin gurnata ohra, u awtorizzat li n-notifika lill-konvenut issir wara l-hinijiet legali.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut tas-17 ta' Lulju 2003 a fol. 18 fejn gie eccepit:-

1. Illi l-esponent jaqbel li z-zwieg tieghu huwa null u bla effett izda dana minhabba tortijiet li jwasslu ghal annullament, imputabbli lill-attrici.

2. Salv eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut a fol. 18 u 19 tal-process.

Rat il-verbali tat-22 t'Ottubru 2003 fejn inghata digriet affidavit tal-partijiet b'terminu ta' tletin (30) gurnata kull wiehed.

Rat in-nota ta' l-attrici tas-7 ta' Novembru 2003 li permezz taghha pprezentat l-affidavit ta' bintha Natasha El Burki.

Rat il-verbal tat-28 ta' Jannar 2004 fejn Dr. Edward Gatt iddikjara li gie notifikat bl-affidavit attrici u pprezenta affidavit responsiv tal-konvenut. Fuq talba taz-zewg difensuri l-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-27 ta' Jannar 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attrici qed tibbaza t-talbiet taghha a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta' Malta**. Illi dawn l-artikoli jaqraw hekk:-

Artikolu 19 (1) *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(d) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha*

mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg;

(f) *jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.*

Illi din il-Qorti sejra tghaddi biex tezamina n-nullita` taz-zwieg *o meno* taht dawn iz-zewg sub-incizi separatament, u fl-ewwel lok, taht l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap. 255**.

Illi ghar-rigward tal-istess **artikolu 19 (1) (d)** jinghad li l-kuncett tad-diskrezzjoni ta' gudizzju *"supposes not only maturity of intellect but also a maturity of the will, that is an ability to take decisions responsibly. A person must possess* a *critical faculty and internal freedom of choice in order to contract validly*.

Psychic disorders which give rise to a defect of due discretion include immature personality, which may be characterised by affective infantilism immature character, affective immaturity and an emotionally unstable personality. Serious immaturity could very easily constitute a ground of nullity for a marriage. In a Rotal decision of 1961 Sabattani held that a person either has or has not sufficient discretion of judgement to marry. If he has not, then he suffers from 'amentia', not in the sense of insanity, but in the sense that he lacks the sufficient maturity of judgement to understand and choose marriage … ... Therefore, the weakness which affects the mind can merely result from the lack of maturity … …"

Illi ***G. Veness,*** kif ikkwotat minn ***N. Picard*** in ***"*L'Immaturite' et le Consentement Matrimonial"** (pg. 54-55) jghid is-segwenti:-

"The judge must consider the overall behaviour of the spouse, taking into account the gravity of the conduct, its continuity throughout the conjugal life, its influence on the couple's equilibrium, the relation of behavioural disorders to the 'ius in corpus and also to the right to the community

of life and to consider also all the other factors which are relevant to the determination of the gravity of this immaturity with reference to married life.”

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga’ kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenzi **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gja` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta’ Ottubru 1999) u **“Kevin Spiteri vs Av. Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP deciza fit-18 ta’ Jannar 2000); **“Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine”** (P.A. (RCP) 28 ta’ Mejju 2002); **“Ali Chahid vs Mary Spiteri”** (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002; **“Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002; **“Romina Zammit vs Paul Zammit”** (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi f’dawn is-sentenzi, u fid-decizjoni **“Josette Lungaro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001) il-Qorti ghamlet referenza ghas-segwenti espozizzjoni ta’ ***Viladrich*** li jghid:-

“Thus, there is grave lack [of discretion of judgement] when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring. (***Viladrich, P.J.*** **“Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated”** (Montreal, 1993) p. 686).

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Av. Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP deciza fit-18 ta’ Jannar 2000) il-Qorti spjegat:-

*"Kwantu ghall-obligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap 255**, dawn l-obligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics".* (***Viladrich, P.J***. *op. cit*., p. 687).

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

artikolu 19 (1) (f):- *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".*

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) **u "Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) inghad illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi kif inghad fis-sentenza **“Carmen Camilleri vs Anthony Camilleri”** (P.A. (RCP) 29 ta’ April 2003):-

“f’dan is-sub-artikolu l-ligi qieghda titkellem fuq is-simulazzjoni kemm dik totali kif ukoll dik parzjali tal-kunsens matrimonjali. Il-kunsens huwa l-qofol ta' kwalunkwe ftehim jew kuntratt specjalment il-kuntratt taz-zwieg. Wiehed jista’ jghid illi z-zwieg jibda jezisti hekk kif il-partijiet jimmanifestaw il-kunsens taghhom. L-awtur ***F. Anzar Gil*** *fil-ktieb tieghu:* ***"El nuevo derecho matrimonial canonico"*** *jaghti definizzjoni l-aktar approprjata tal-kunsens u specifikatament dak matrimonjali tant li jghid li:-*

“Nel senso giuridico ampio viene chiamato conseno l'incontro di diverse volonta' in ordine allo stesso obbligo. Riferito alla celebrazione del matrimonio, il consenso puo' essere descritto come l'incontro della volonta di un uomo e di una donna in ordine alla costituzione dello stato coniugale.”

Illi kif inghad fis-sentenza **“Marica Mizzi vs Mario Scicluna”** (P.A. (RCP) 12 ta’ Dicembru 2002 *“ghalhekk jekk dak il-kunsens ikun b'xi mod simulat allura dak ma jibqax wiehed validu. Izda meta nistghu nghidu illi l-kunsens ikun gie simulat? Jekk il-kunsens intern ta' persuna ma ikunx jaqbel mas-sinjali jew gesti esterni ta' l-istess, jew jekk dak illi persuna tkun qed tfisser bil-kliem ma jkunx jaqbel ma' dak li qed tahseb jew trid internament allura huwa ovvju illi dik l-azzjoni umana hija wahda simulata”.*

“Simula quindi o finge la celebrazione del matrimonio colui che esternamente manifesta la propria volonta' di celebrarlo, mentre in realta', nell'interno della sua volonta

non vuole la celebrazione del medesimo. Per la esistenza dunque della simulazione in senso proprio e' necessaria la divergenza cosciente e volontaria tra la manifestazione esterna del consenso matrimoniale e quello che si vuole nell'interno della volonta'.” (***J.F. Castano'* - Il Sacramento del Matrimonio**)

Illi kif riaffermat fis-sentenza **“Jacqueline Agius vs Ivan Agius”** (P.A. (RCP) 11 ta’ Dicembru 2002) *“l-ligi fl-**artikolu 19 (1) (f)** taghmel distinzjoni bejn is-simulazzjoni totali u dik parzjali tal-kunsens matrimonjali. Tezisti simulazjoni totali meta persuna teskludi z-zwieg fit-totalita' tieghu bhala fethim bejn ragel u mara fejn jistabbilixxu unjoni ghal hajjithom kollha bl-elementi kollha li tistabbilixxi l-ligi ghal kuntratt matrimonjali. Tezisti simulazzjoni parzjali meta persuna teskludi biss wahda jew aktar mill-elementi essenzjali rikjesti biex jigi stabbilit iz-zwieg bhal per ezempju, l-eskluzjoni tal-prokreazzjoni u trobbija ta’ l-ulied, jew l-eskluzjoni ta'l-obbligu tal-fedelta lejn il-parti l-ohra”.*

Illi ghalhekk biex wiehed jinvestiga il-validita' *o meno* tal-kunsens matrimonjali fil-kuntest tas-simulazzjoni, huwa necessarju illi l-volonta' tal-persuna li tkun tat dak il-kunsens tigi investigata. Il-ligi tistabbilixxi li biex il-kunsens ikun gie simulat ma huwiex bizzejjed illi ikun hemm l-assenza tal-volonta' ghaz-zwieg, izda irid bilfors ikun hemm l-eskluzjoni pozittiva. Dan ifisser illi l-persuna li tkun qed taghti il-kunsens tissimula dak il-kunsens meta jkollha l-volonta’ u x-xewqa li teskludi z-zwieg. Ma huwiex necessarju illi tali eskluzzjoni tigi manifestata esplicitament, izda jista’ jkun illi mic-cirkostanzi kollha li jsegwu tal-hajja matrimonjali ikun car illi l-kunsens matrimonjali jkun gie simulat.

“L'atto positivo della volonta non si identifica con l'intenzione espressa o esplicita, ma l'atto della volonta puo' essere positivo ad essere manifestato implicitamente. L'atto positivo puo' essere emesso anche con intenzione implicita vale a dire mediante il modo di comportarsi del soggetto che esclude, o mediante l'insieme delle circostanze della vita del medesimo

soggetto. La volonta', oltre il modo espresso o esplicito di esprimersi, ha ancora altri modi di manifestarsi". **(*O. Giacchi* – "*Il consenso matrimoniale canonico"*).**

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP) u diversi ohrajn moghtija minn din il-Qorti kif attwalment presjeduta.

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta illi l-partijiet izzewgu fit-8 ta' Novembru 1980, izda ilhom separati mis-sena 1997 u jidher car li bejn il-partijet minn dejjem kien hemm differenza kbira tant li jista' jinghad bl-aktar mod kategoriku li r-relazzjoni ta' bejn l-partijiet tista' tissejjah wahda ta' kollox izda certament mhux ta' zwieg, u dan peress li jidher car li bejn il-partijiet kien hemm assenti kull impenn ghall-hajja konjugali u l-element ta' *consortium vitae.*

Illi fil-fatt jidher li l-partijiet izzewgu wara ftit xhur li ltaqghu, l-attrici tghid li kienet pressata mill-konvenut u minn niesu sabiex tizzewgu peress li kienet mieghu meta kienet involut f'incident tat-traffiku bil-mutur u hija kienet weggghet serjament u allura l-konvenut kien beza' li l-attrici kienet tharrku ghad-danni, filwaqt li l-konvenut jghid li huwa zzewweg lill-attrici ghaliex din ta' l-ahhar riedet tehles milli tkompli tghix fid-dar mal-familja taghha minhabba diversi problemi li hija kellha tiffaccja minhabba dak li l-konvenut jallega li kienet hajja ta' ommha.

Illi certament f'dan l-ambjent wiehed jinnota mal-ewwel li kull element ta' mhabba u mpenn ta' responsabbilita' ta' hajja mizzewga kien ghal kollox nieqes minn kull parti – izda x-xhieda prodotta mill-attrici, u kkorroborata minn binha turi li l-istess attrici ghaddiet minn martirju shih fil-hajja taghha mal-konvenut, u dan peress li huwa kien affett mill-vizzju tax-xorb, u tul il-konvivenza kollha tieghu maghha kien isawwat kemm lilha u u anke lil uliedha. Dan minbarra li kien jahqarha billi jhalliha nieqsa mill-flus u kien anke nfidil lejha wkoll, u kien jiftahar maghha, anke quddiem uliedha li kien imur ma' diversi nisa. Ma hemm l-ebda dubju ghal din il-Qorti li l-istess konvenut lanqas qatt kien jaf xi tfisser dinjita' ta' mara. Anzi jidher li huwa ghamel minn kollox sabiex ibaxxi u jimmaltratta lil martu anke permezz ta' vjolenza domestika. Dan kollu kkonstringa lill-attrici, li wara li kabbret lil uliedha fl-ahhar spiccat titlaq mid-dar. F'dan il-kuntest jidher car li l-istess konvenut qatt ma kellu u qatt ma seta' jkollu l-animu u l-impenn veru taz-zwieg. Dan ghaliex huwa jhares lejn mara bhala persuna li fuqha ghandu l-poter li jiddomina, u certament dan kollu jmur kontra l-elementi essenzjali taz-zwieg, mibni fuq l-ugwaljanza bejn il-konjugi u fuq ir-rispett reciproku, msebbah bl-imhabba u bil-*consortium vitae.* Dan kollu kien nieqes mill-konvenut u ghalhekk din il-Qorti thoss li l-kunsens tieghu kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255**.

Illi min-naha l-ohra jidher car li l-attrici hasset li kellha tizzewweg lill-konvenut minhabba c-cirkostanzi li hija sabet fihom, tant li hija tghid li llum thoss li l-konvenut kien dahak biha – fil-fatt dak li jirrizulta kien biss li l-istess attrici kienet ghadha mmatura ghall-ahhar, u per konsegwenza ma kenitx ghadha kapaci tevalwa l-veru sens ta' mhabba u r-rispett lejn il-persuna.   Fic-cirkostanzi kif kienu ma jistax jinghad li l-attrici kellha ghazla verament libera sabiex tiddeciedi jekk tizzewwigx jew le, u dan meta kien gja' ovvju li l-konvenut ma kellux intenzjonijiet tajba ghal dan iz-zwieg u ried jisserva biha. Ghalhekk il-kunsens ta' l-attrici kien ukoll vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**.

<u>III.   KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut in kwantu l-istess huma b'xi mod imkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz,** b'dan illi:-

(1) Tiddeciedi u tiddikjara li z-zwieg bejn il-partijiet datat 8 ta' Novembru 1980 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan *stante* li l-kunsens tal-konvenut kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255** u dak ta' l-attrici kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------